

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-124>

УДК 657.1:663.2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ ВИНОРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СВІТЛІ МІЖНАРОНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ

ORGANIZATION OF ACCOUNTING FOR THE ACTIVITIES OF WINE-PRODUCING ENTERPRISES IN THE LIGHT OF INTERNATIONAL AND NATIONAL STANDARDS

Малюга Наталія Михайлівнадоктор економічних наук, професор,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7367-5381>**Ярмолюк Олена Феліксівна**кандидат економічних наук, доцент,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0876-457X>**Maliuha Nataliia, Yarmoliuk Olena**

Polissia National University

У статті розглянуто питання організації бухгалтерського обліку діяльності виноробних підприємств у контексті узгодження національних і міжнародних стандартів. Обґрунтовано необхідність удосконалення облікових процедур з урахуванням технологічних особливостей галузі, сучасних законодавчих змін і вимог прозорості фінансової звітності. Визначено стадії інтегрованого виробничого циклу виноробства як взаємопов'язані об'єкти обліку (основні засоби, сільгосппродукція, витрати виробництва, запаси та кваліфікаційні активи). Сформовано концептуальну модель організації обліку, яка враховує специфіку трансформації активів від плодоносних виноградників до готової продукції (вина). Розроблено рекомендації щодо наповнення облікової політики специфічними елементами для кожної стадії виробничого циклу. Доведено, що впровадження систематизованої моделі сприятиме підвищенню ефективності управління, забезпеченню простежуваності та якості фінансової інформації виноробних підприємств в умовах євроінтеграції.

Ключові слова: бухгалтерський облік, виноробні підприємства, облікова політика, національні стандарти, міжнародні стандарти обліку та звітності.

The article examines the organization of accounting for wine-producing enterprises in Ukraine, focusing on the harmonization of national and international standards. The study highlights the relevance of improving accounting practices in response to the growing role of the wine industry in the national economy and the need to ensure transparency and reliability of financial information under market and regulatory transformations. The research aims to substantiate theoretical and methodological approaches to developing a comprehensive accounting system that reflects the technological complexity of winemaking. The methodology is based on systemic and structural-logical analysis, comparative assessment of accounting models, and synthesis of practical recommendations for enhancing accounting policy. The results present a conceptual model of accounting that integrates agricultural, industrial, and financial stages of wine production – from vineyard planting and grape cultivation to processing and finished product recognition. This model ensures consistency in recording economic operations, comparability of reporting, and compliance with international accounting standards. The proposed system improves the identification of biological assets, cost calculation, capitalization of borrowing costs, and inventory valuation. Particular attention is paid to the transformation of vineyards from biological assets into fixed assets and to the capitalization of financial expenses associated with the long-term maturation of wine as a qualifying asset. The study confirms that implementing a structured accounting framework increases operational efficiency, supports management decisions, and facilitates adaptation to European traceability, labeling, and quality requirements. The practical value of the research lies in its applicability for Ukrainian wineries to optimize internal accounting regulations, strengthen control mechanisms,

and enhance competitiveness in both domestic and international markets. The development of accounting policies tailored to each production stage contributes to the reliability of financial reporting, efficient resource management, and the creation of methodological foundations for harmonizing national practices with EU accounting and wine industry standards.

Keywords: accounting organization, wine-producing enterprises, accounting policy, national accounting standards, international accounting and reporting standards.

Постановка проблеми. Виноробна галузь є стратегічно важливою складовою агропромислового комплексу України, оскільки формує значну частку доданої вартості, забезпечує зайнятість населення та сприяє розвитку експортного потенціалу держави. Водночас специфіка технологічних процесів вирощування винограду, переробки сировини та виробництва готової продукції зумовлює потребу у чітко організованій системі бухгалтерського обліку, яка б забезпечувала достовірність даних, необхідних для управління, оподаткування та стратегічного планування. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах трансформації законодавства, цифровізації бізнес-процесів та адаптації виноробних підприємств до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності.

Недостатня розробленість методичних підходів до обліку виноградників як активів, витрат на закладення та утримання виноградників, специфіки калькулювання собівартості виноробної продукції, а також складність податкового регулювання галузі ускладнюють формування якісної інформаційної бази для прийняття управлінських рішень. Тому дослідження особливостей організації обліку діяльності виноробних підприємств має важливе наукове та практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика організації бухгалтерського обліку у виноробній галузі привертала увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, проте залишається недостатньо розробленою через специфіку технологічних процесів та багатокомпонентність виробництва. У працях Я. Іщенко, Я. Сергєєва [1], С. Васишина, Ю. Нежид [2] значну увагу приділено питанням ідентифікації та класифікації біологічних активів (зокрема штучних багаторічних насаджень), їх первісної оцінки, переоцінки та відображення у фінансовій звітності. Науковці розглядають проблемні аспекти та ризики у визначенні вартості біологічних активів рослинництва відповідно до вимог МСБО 41 «Сільське господарство» та національних стандартів в умовах воєнного стану. Вагомим науковим доробком є монографія В. Кондрича [3], присвячена проблемам організації обліку

витрат у виноробстві. У роботах М. Дубіної, Ю. Чебан, С. Сирцевої, Ю. Лугової [4], О. Євтушевської, А. Хамардюк [5], зазначається, що класичні методи калькулювання не завжди повною мірою відображають особливості виробничих циклів виноробства, які включають тривалий період витримки, використання специфічних матеріалів та значний вплив природних факторів на якісні характеристики продукції. Також науковці вивчають питання управлінського обліку та контролю як інструментів підвищення ефективності діяльності виноробних підприємств [6], розвитку енотуризму як перспективного напрямку диверсифікації їхньої діяльності та зміцнення конкурентних позицій на ринку [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний науковий інтерес до проблематики бухгалтерського обліку у виноробній галузі, низка аспектів її організації залишається недостатньо розробленою як у теоретичному, так у в методичному вимірах. Більшість наявних досліджень фрагментарно висвітлюють окремі складові облікового процесу (облік біологічних активів, калькулювання собівартості або фінансову звітність), не формуючи комплексного підходу до побудови інтегрованої системи обліку, яка б охоплювала всі стадії виробничого циклу виноробства. Недостатньо дослідженими залишаються питання взаємозв'язку між аграрним та промисловим сегментами діяльності виноробних підприємств, їх відображення у фінансовому, управлінському та податковому обліку. Потребують подальшого наукового осмислення методичні підходи до визнання, оцінки та амортизації плодоносних виноградників як специфічних активів, відображення тривалих технологічних процесів витримки вина, а також механізми капіталізації фінансових витрат у межах кваліфікаційних активів. Усе це зумовлює необхідність подальших досліджень, спрямованих на формування цілісної концепції організації обліку діяльності виноробних підприємств в умовах цифровізації, євроінтеграційних процесів і посилення вимог до прозорості фінансової інформації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування

теоретичних і методичних засад організації бухгалтерського обліку діяльності виноробних підприємств України з урахуванням технологічних особливостей галузі, сучасних нормативно-правових вимог та потреб управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виноробна галузь в Україні поєднує багатовікові традиції виноградарства з інноваційними технологіями переробки сировини. Сучасний етап розвитку виноробства супроводжується переорієнтацією на якісні стандарти виробництва та спрямовується на підвищення ефективності використання земельних ресурсів, впровадження нових підходів до систем управління і контролю у виноробних підприємствах.

Одним із ключових чинників стабільності виноробного виробництва є стан сировинної бази – виноградників, від яких безпосередньо залежить обсяг та якість кінцевої продукції. Аналіз динаміки розвитку виноградарства в Україні свідчить про значні структурні зміни у цій сфері.

Площі під виноградниками за останні десятиріччя значно скоротилися, що пов'язано з політичними та економічними труднощами, зміною кліматичних умов, зниженням інвестиційної активності підприємств, а з 2022 року – у зв'язку з військовими діями на території нашої держави (рис. 1).

За даними офіційної статистики України у 2023 році площі під виноградниками стано-

вили близько 28 тис. га, тоді як у 2000 році їх розмір сягав 96 тис. га. Отже, площі виноградників зменшились у 3,4 рази, а в порівнянні з 2000 роком – майже у 4 рази.

Разом із тим, урожайність винограду зростає до 90 ц/га або на 80 % (рис. 2), що пов'язано із впровадженням сучасних інтенсивних технологій його вирощування та захисту, виведенням з обігу занедбаних, економічно неефективних старих насаджень тощо. Відмітимо також, що наразі у структурі виробництва переважає технічний виноград, який використовують для виготовлення виноматеріалів і готових винних напоїв. Частка столового винограду становить близько 20 %, попит на нього стабільно зростає.

Загальний обсяг виробництва винограду у 2023 році був на рівні 245 тис. т., що на 90 % менше, ніж у 2000 році. Історично основна частина українського виноградарства була зосереджена на території Республіки Крим, Одеської, Закарпатської, Миколаївської і Херсонської областей, у яких сприятливі кліматичні умови в поєднанні з розвиненою виробничою інфраструктурою забезпечували високий рівень виробництва та конкурентоспроможності продукції. Однак, починаючи з 2014 року, частина південних територій України була анексована (АР Крим) або ж окупована, існуюча виноробна інфраструктура великих підприємств зазнала значних руйнувань. Використання сільськогосподар-

Площа виноградників в Україні у 2000-2023 рр., тис.га.

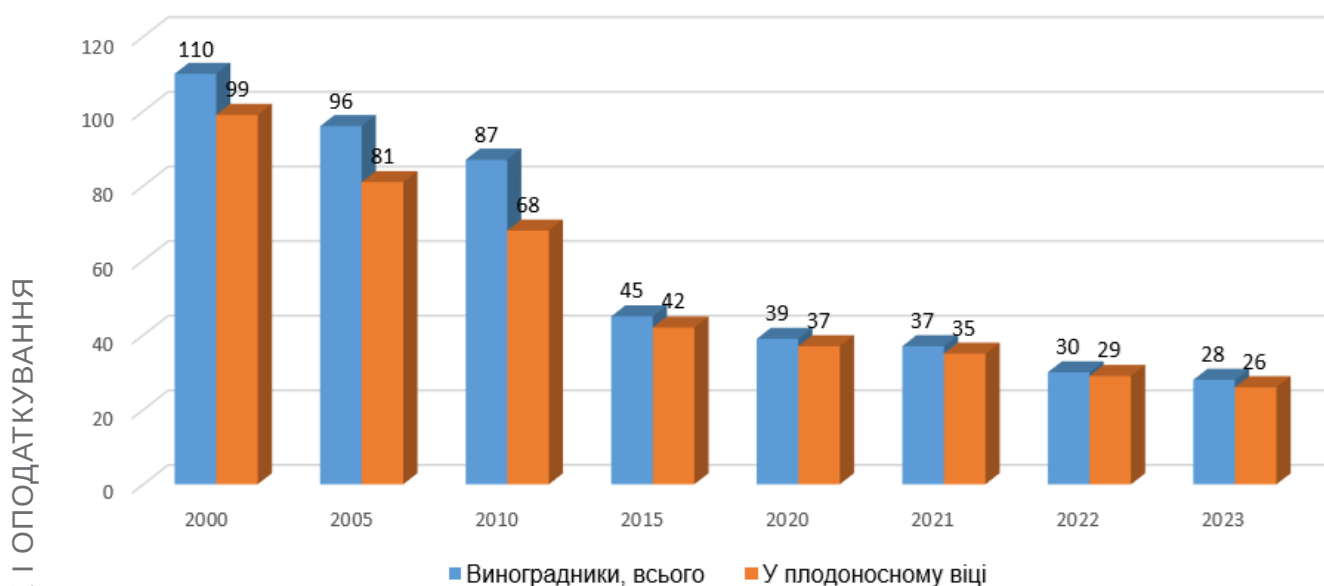

Рис. 1. Площі виноградників в Україні у 2000-2023 рр.

Джерело: сформовано авторами на основі [8, с. 140]

Рис. 2. Урожайність винограду у 2000-2023 рр.

Джерело: сформовано авторами на основі [8, с. 152]

ських угідь у прифронтових зонах Херсонської, Миколаївської, Одеської областей для закладки нових виноградників, догляду за насадженнями, збору врожаю та подальшої роботи у галузі унеможливується через постійні обстріли, непридатність земель внаслідок забруднення мінами, іншими вибухонебезпечними предметами. Ці фактори не лише перешкоджають виробництву винограду, а й призводять до значних економічних втрат.

Після втрати великих промислових виноградників в Криму господарства населення

стали виробляти більшу частину винограду, досягнувши у 2020 році показника 182 тис. т. (64,8 % усього виробництва). Ця тенденція посилилась у 2021 - 2022 роках, адже питома вага підприємств у виробництві винограду скоротилась до 33,5 % (табл. 1).

Наразі основними виноградарськими регіонами залишаються Одеська (57,6%), Закарпатська (17,6 %) та Миколаївська (11,2 %) області, у 2023 році на цих територіях було зосереджено понад 86 % насаджень винограду (табл. 2).

Таблиця 1

Виробництво винограду за категоріями господарств, тис. т.

Категорія господарств	Роки									Зміна 2023 р. до 2000 р.	
	2000	2005	2010	2015	2020	2021	2022	2023	2024	(+; -)	%
Підприємства	360	258	260	206	99	101	83	82	51	-278	-77,2
Господарства населення	154	185	148	180	182	163	175	163	x ¹	+9	+5,8
Разом	514	443	408	386	281	264	258	245	x ¹	-269	-52,3
Питома вага підприємств, %	70,0	58,2	63,7	53,4	35,2	38,3	32,2	33,5	x ¹	-36,5	x
Питома вага господарств населення, %	30,0	41,8	36,3	46,6	64,8	61,7	67,8	66,5	x ¹	+36,5	x

x¹ – органи Державної статистики України за категорією «господарства населення» не наводять дані за 2024 рік через їхню недостатню якість й відсутність необхідних для розрахунків джерел інформації та адміністративних даних

Джерело: сформовано авторами на основі [8, с. 140]

Таблиця 2

Виробництво винограду за регіонами, тис. т.

Регіон	Роки								Зміна 2023 р. до 2000 р.	
	2000	2005	2010	2015	2020	2021	2022	2023	(+; -)	%
Україна	513,8	442,6	407,9	386,3	281,0	264,1	257,9	244,9	-268,9	47,7
АР Крим	179,4	116,3	90,5	x	x	x	x	x	x	x
області										
Вінницька	0,7	2,1	2,6	4,3	3,7	3,5	3,7	3,8	3,1	у 5,4 р.
Волинська	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0	100,0
Дніпропетровська	5,3	6,6	6,7	5,2	9,6	7,5	7,9	6,5	1,2	122,6
Донецька	16,1	11,5	6,6	3,0	5,2	5,0	2,4	1,7	-14,4	10,6
Житомирська	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0	100,0
Закарпатська	41,9	27,2	20,3	27,2	26,8	29,9	30,8	43,0	1,1	102,6
Запорізька	3,1	4,7	5,9	5,0	4,9	3,8	1,9	0,9	-2,2	29,0
Івано-Франківська	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,1	114,3
Київська	0,1	0,2	0,6	1,9	2,6	2,7	2,6	2,7	2,6	у 27 р.
Кіровоградська	1,5	0,6	1,6	2,4	3,2	3,0	3,2	3,2	1,7	у 2,1 р.
Луганська	1,4	1,1	0,9	1,3	2,7	2,8	2,4	2,1	0,7	150,0
Львівська	1,4	1,2	1,2	1,4	1,3	1,3	1,4	1,4	0	100,0
Миколаївська	30,2	37,4	38,9	50,8	21,9	17,8	34,5	27,5	-2,7	91,1
Одеська	201,4	193,3	175,1	238,7	169,8	169,0	158,3	141,1	-60,3	70,1
Полтавська	0,4	0,6	1,8	1,9	2,7	2,7	2,7	2,8	2,4	у 7 р.
Рівненська	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	у 3 р.
Сумська	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0	100,0
Тернопільська	0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	x
Харківська	1,1	0,4	0,6	0,6	0,7	0,6	0,3	0,4	-0,7	36,4
Херсонська	26,3	36,1	29,3	36,9	20,1	9,2	x	x	x	x
Хмельницька	0,3	0,3	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,3	у 2,0 р.
Черкаська	0,5	0,5	0,8	1,8	1,7	1,2	1,6	3,6	3,1	у 7,2 р.
Чернівецька	1,0	0,7	0,9	1,1	1,2	1,2	1,3	1,3	0,3	130,0
Чернігівська	0,3	0,1	0,1	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,1	133,3

Джерело: сформовано авторами на основі [8, с. 150]

Незважаючи на колосальні виклики та збитки, українське виноградарство демонструє ознаки адаптації до умов безпекових ризиків та поступового відновлення. На тлі втрати класичних південних центрів відбувається територіальна диверсифікація виробництва. Сьогодні відзначається розширення галузі в інших областях, зокрема, завдяки модернізації насаджень, розширенню площ під технічними сортами та впровадженню новітніх агротехнологій. Наприклад, зростає значення Закарпаття, також з'являються нові, крафтові виноробні у центральних та західних регіонах, які раніше не були традиційними для цієї культури (див. табл. 2). Зазначена тенденція вимагає акомодатції преференційних податкових режимів до регіонів з менш

розвиненою галузевою інфраструктурою. Підтримка такого виду підприємництва є стратегічно важливою для збереження генетичного фонду винограду та сприяння розвитку виноградно-виробничого туризму як нового джерела регіональних доходів.

Ефективна діяльність виноробних підприємств потребує не лише модернізації технічного оснащення, а й удосконалення системи бухгалтерського обліку, здатної забезпечити повне, достовірне й оперативне відображення економічних процесів у галузі. Сучасна організація обліку на виноробних підприємствах України має враховувати як загальні нормативно-правові вимоги, так й галузеву специфіку – біологічні особливості виноградно-виробничих насаджень, їхній багаторічний

цикл вирощування та плодоношення, сезонність отримання продукції й складну структуру виробничих витрат. Раціонально побудована система обліку та контролю повинна інтегрувати дані з аграрного та промислового сегментів виробництва, забезпечуючи управлінський персонал своєчасною інформацією для планування, аналізу ефективності та прийняття обґрунтованих рішень щодо розвитку підприємства.

Облік на виноградно-виноробних підприємствах повинен забезпечувати послідовне відображення усіх технологічних процесів (від вирощування виноградників до отримання готової продукції). Основні етапи діяльності при цьому доцільно розглядати як взаємопов'язані стадії інтегрованого виробничого циклу, кожна з яких співставна з окремим об'єктом обліку:

- 1) основних засобів (плодоносних виноградників);
- 2) сільськогосподарської продукції (винограду);
- 3) витрат виробництва (процесу переробки виноматеріалів);
- 4) запасів (готової продукції);
- 5) кваліфікаційного активу (за умови залучення позикового капіталу) – фінансових витрат.

Отже, у діяльності виноградно-виноробних підприємств відбувається процес трансформації біологічних активів – плодоносних виноградників – у сільськогосподарську продукцію, а згодом – у готову продукцію у вигляді вина. Такий процес відображає послідовний ланцюг біологічного й технологічного перетворення активів, що має свої специфічні особливості обліку відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, фінансової звітності та національних положень (стандартів).

Відмітимо, що виноградники у системі бухгалтерського обліку діяльності виноробних підприємств одночасно поєднують у собі риси як біологічних активів, так і основних засобів. Такий дуалістичний характер зумовлений зміною підходів до їх обліку після коригувань міжнародних стандартів та НП(С)БО 7 «Основні засоби», НП(С)БО 30 «Біологічні активи» та Інструкції № 291 [9; 10]. З січня 2018 року плодоносні рослини, зокрема виноградники, офіційно обліковуються не як довгострокові біологічні активи, а як об'єкти основних засобів [9].

До внесення зазначених змін виноградники належали до довгострокових біологічних активів, оскільки вони є живими організмами, що

здатні приносити економічну вигоду у вигляді сільськогосподарської продукції – винограду. Однак оновлене визначення плодоносних рослин (п. 4 НП(С)БО 30) трактує їх як такі, що систематично приносять сільськогосподарську продукцію, але самі не призначені для продажу. Тобто виноградник використовується багаторазово у процесі виробництва, подібно до обладнання чи машин. Саме ця ознака стала підставою для віднесення його до складу основних засобів відповідно до пп. 5.1.8 НП(С)БО 7.

Наразі виноградники розглядаються як об'єкти основних засобів сільськогосподарського призначення, що відображаються на субрахунку 108 «Багаторічні насадження». Відповідно до НП(С)БО 7, первісна оцінка виноградників як основних засобів здійснюється за первісною вартістю. До її складу включаються витрати на придбання садивного матеріалу, підготовку ґрунту, посадку, догляд до моменту вступу в продуктивний вік, оплату праці, послуги сторонніх організацій, а також інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням активу до стану готовності до експлуатації. Усі ці витрати накопичуються на субрахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів», а після досягнення виноградником продуктивного віку його зараховують до складу основних засобів.

Основні засоби (виноградники) підлягають систематичному нарахуванню амортизації, яка розподіляє їхню вартість протягом строку корисного використання. Підприємство може застосовувати будь-який метод нарахування амортизації, виходячи зі строку корисного використання насаджень, визначеного комісією на підставі фактичних показників плодоношення.

Розбіжності в обліку виноградників як основних засобів і як біологічних активів полягають, насамперед, у підходах до оцінки та відображення змін їх вартості. Виноградники як довгострокові біологічні активи раніше оцінювалися за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу, або за первісною вартістю (у разі неможливості достовірного визначення справедливої). Як об'єкти основних засобів вони відображаються за первісною (або переоціненою) вартістю з подальшим нарахуванням амортизації. Віднесення виноградників до основних засобів має на меті забезпечити об'єктивне відображення капітальних інвестицій та сформувати належну основу для визначення собівартості виробленої виноробної продукції.

Виноград, який збирається з плодоносного виноградаря, в обліковій системі відображається як сільськогосподарська продукція, оскільки є результатом біологічних процесів росту і дозрівання рослин. Так, згідно з п. 4 МСБО 41 «Сільське господарство», сільськогосподарською є продукція, одержана в результаті збирання врожаю з біологічних активів підприємства [11]. Водночас сам виноградник у цей момент залишається біологічним активом (що обліковується як основний засіб), а виноград, як його продукція, переходить до складу оборотних активів. Національні стандарти бухгалтерського обліку узгоджуються з цією логікою. Відповідно до п. 12 НП(С)БО 30 сільськогосподарська продукція при первісному визнанні оцінюється за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу, або за виробничою собівартістю, визначеною за НП(С)БО 16 «Витрати».

Якщо підприємство застосовує оцінку за справедливою вартістю, різницю між нею і собівартістю вирощування відображають у складі доходів або витрат. Після первісного визнання подальший облік винограду здійснюється відповідно до вимог НП(С)БО 9 «Запаси».

Після збору врожаю виноград передається у виробництво для переробки на винома-теріали, а згодом – на вино. На цьому етапі він перестає бути сільськогосподарською продукцією і набуває статусу виробничих запасів, а після завершення процесу переробки – готової продукції. Відповідно до п. 4 НП(С)БО 9 запаси включають сировину та матеріали, які використовуються у виробництві, незавершене виробництво, готову продукцію, призначену для продажу.

Отже, у виноробному підприємстві виноград, переданий на переробку, відображається на рахунку 23 «Виробництво», а готове вино – на рахунку 26 «Готова продукція». Собівартість виготовленого вина формується з вартості використаної сировини (винаграду), витрат на ферментацію, витримку, розлив, заробітної плати персоналу, загальновиробничих витрат.

Після завершення виробничого циклу готове вино визнається запасом підприємства та оцінюється за виробничою собівартістю (п. 9 НП(С)БО 9). У разі реалізації продукції її вартість списується на собівартість реалізації, а дохід визнається за вимогами НП(С)БО 15 «Дохід».

Вирощування виноградників та виробництво вина також можуть бути пов'язані зі

створенням кваліфікаційних активів, наприклад у випадках, коли процеси вирощування / виготовлення потребують тривалого часу до моменту, коли актив стає придатним для використання або реалізації, і при цьому виникають витрати на залучення позикового капіталу (відсотки за кредитами, позиками тощо).

Відповідно до п. 8 МСБО 23 «Витрати на позики» та п. 3 НП(С)БО 31 «Фінансові витрати», кваліфікаційним визнається актив, який потребує суттєвого часу для створення, підготовки або вирощування до стану, в якому він може використовуватися за призначенням або продаватися.

У контексті виноробної галузі це означає, що:

- насадження виноградників до вступу їх у плодоношення (як правило, 3–5 років) можуть розглядатися як створення кваліфікаційного активу. Витрати на закладання та догляд за виноградниками у цей період, включно з капіталізованими фінансовими витратами (відсотками за кредитами), відносяться на первісну вартість біологічного активу – плодоносного виноградаря. Після того як виноградник починає плодоносити, він перестає бути кваліфікаційним активом, а подальші витрати визнаються поточними витратами періоду;

- вино або процес його виробництва також може розглядатися як кваліфікаційний актив, оскільки кінцевий продукт вимагає суттєвого часу для доведення до стану готовності до продажу чи використання, а витрати на його створення можуть бути капіталізовані, тобто додані до собівартості, а не списуватися відразу, як це відбувається з поточними витратами.

Таким чином, виробництво винограду стає кваліфікаційним активом на етапі створення плодоносних насаджень, коли підприємство здійснює довготривалі інвестиції у формування біологічного активу, який у майбутньому приносить економічні вигоди у вигляді врожаю винограду. Водночас і вино, яке роками витримується в дубових бочках, є кваліфікаційним активом, оскільки має тривалий процес дозрівання. Витрати на утримання погребу та відсотки за кредитами на цілі капіталізують, поки вино не дозріє.

Ефективна організація бухгалтерського обліку на виноробному підприємстві потребує визначення конкретних облікових підходів до кожного етапу виробничого процесу. Для забезпечення достовірності та порівнянності фінансової інформації важливо закріпити у внутрішніх регламентах (положенні та

наказі) підприємства основні елементи облікової політики, які визначають обрані методи оцінки, амортизації, формування собівартості, обліку запасів та капіталізації фінансових

витрат. Типові елементи облікової політики, пов'язані зі стадіями інтегрованого виробничого циклу у виноробних підприємствах, наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Елементи облікової політики, пов'язані зі стадіями інтегрованого виробничого циклу у виноробних підприємствах

№ з/п	Об'єкт обліку	Елементи облікової політики
1	Основні засоби (плодоносні виноградники)	• Вартісний та сутнісний критерій визнання основних засобів. • Строки корисного використання та склад комісії для їх визначення. • Ліквідаційна вартість насаджень. • Метод нарахування амортизації. • Порядок переоцінки та критерій суттєвості відхилення залишкової вартості від справедливої. • Порядок списання витрат на капітальні поліпшення. • Періодичність зарахування сум дооцінки до нерозподіленого прибутку.
2	Сільськогосподарська продукція (виноград)	• Одиниця обліку біологічного активу та сільгосппродукції. • Метод оцінки при первісному визнанні (справедлива вартість або виробнича собівартість). • Методи визначення справедливої вартості та склад комісії. • Подальша оцінка продукції відповідно до НП(С)БО 9.
3	Витрати виробництва і собівартість (процес переробки виноматеріалів)	• Перелік та склад статей виробничих витрат та об'єктів калькулювання. • Методи калькулювання собівартості (нормативний, позамовний, попроцесний). • Перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат, база та порядок їх розподілу. • Види супутньої продукції, порядок обліку відходів. • Використання рахунків класу 8 та/або 9 для узагальнення інформації.
4	Запаси (готова продукція – вино)	• Одиниця обліку запасів (найменування або група). • Методи оцінки вибуття запасів (ФІФО, середньозважена, ідентифікована собівартість). • Оцінка готової продукції (фактична собівартість або ціна продажу). • Оцінка незавершеного виробництва (за прямими витратами, фактичною або нормативною собівартістю). • Порядок обліку транспортно-заготівельних витрат.
5	Кваліфікаційні активи і капіталізація фінансових витрат	• Визначення об'єкта як кваліфікаційного активу, період часу, що вважається істотним (виноградники у період до плодоношення або процес виготовлення вина). • Порядок капіталізації відсотків за позиками, пов'язаними зі створенням активу. • Методи розрахунку суми фінансових витрат для включення до первісної вартості активу. • Період капіталізації та момент її припинення (початок плодоношення або готовність активу до використання). • Відображення фінансових витрат після припинення капіталізації у складі витрат періоду.

Джерело: сформовано авторами

Взаємопов'язане функціонування біологічних, виробничих і фінансових процесів у виноробному виробництві зумовлює необхідність комплексного підходу до формування облікової політики підприємства. Представлені в таблиці 3 елементи охоплюють усі стадії створення доданої вартості (від вирощування виноградарства як біологічних активів до реалізації готової продукції у вигляді вина). Така системність дозволяє забезпечити послідовність та узгодженість облікових процедур, достовірність оцінки активів і результатів діяльності, а також створює методологічну основу для ефективного управління ресурсами та підвищення фінансової прозорості виноробних підприємств.

Відмітимо, що з початку 2026 року вступить у дію новий Закон «Про виноградарство, вино та продукти виноградарства» № 3928-IX [12], норми якого спрямовані на гармонізацію українського законодавства з європейськими вимогами, посилення державного контролю якості, підвищення конкурентоспроможності продукції та зміцнення позицій вітчизняних виробників на світових ринках.

Одним із ключових положень нового Закону є впровадження системи географічних зазначень для вин та виноградної продукції. Географічне зазначення засвідчує зв'язок продукту з певною територією, її природно-кліматичними умовами, ґрунтами та традиційними технологіями виробництва. Такий підхід дозволяє не лише захищати автентичність українських вин, а й формувати регіональні бренди, подібні до відомих європейських (приміром Бордо, Тоскана). Для українських виробників система географічних зазначень відкриває можливості просування унікальних локальних вин із підтвердженим походженням і контрольованими характеристиками якості.

Виноградарсько-виноробний реєстр, створення якого також передбачено Законом [12], стане єдиною державною базою даних, що міститиме інформацію про виноградники, виробників, переробників та учасників ринку. Його запровадження дозволить систематизувати облік насаджень, забезпечити прозорість виробничих ланцюгів, а також спростити процедури сертифікації та державного контролю. Для бухгалтерського обліку така ініціатива означає необхідність узгодження внутрішніх облікових даних підприємства з інформаційними вимогами реєстру, що підвищить відповідальність за недостовірність звітності.

Крім того, законодавчі зміни уточнюють терміни, класифікацію та стандарти якості

виноробної продукції, запроваджують нові вимоги до маркування, засвідчення походження сировини та контролю якості. Усе це безпосередньо вплине на організацію бухгалтерського і виробничого обліку, адже підприємства повинні забезпечити документальне підтвердження походження винограду, дотримання технологічних процесів і правильність відображення у фінансових документах стадій виробництва.

Таким чином, нові законодавчі правила не лише змінюють підходи до виробництва та обігу виноробної продукції, а й формують нову обліково-інформаційну парадигму у галузі. Від якості організації бухгалтерського обліку, точності класифікації активів, повноти відображення господарських операцій залежатиме можливість підприємств підтвердити походження своєї продукції та засвідчити її відповідність європейським вимогам.

Для виноробних підприємств адаптація до норм Європейського Союзу буде свідчити про підвищення вимог до звітності, маркування і прозорості обліку. Відтак, формуються нові запити до організації обліку у виноробних підприємствах (наприклад, до структури аналітичних рахунків та документального оформлення операцій). Основні аспекти впливу потенційних законодавчих змін можуть проявлятися у напрямках організації обліку, зазначених в таблиці 4.

Як бачимо, законодавчі зміни вносять системні корективи у побудову обліку виноробних підприємств, підвищуючи його відповідність вимогам прозорості, точності та контролю. Підприємствам необхідно завчасно аналізувати оновлені норми та адаптувати облікову політику, внутрішні процедури, документообіг і підходи до формування управлінської звітності.

Виноробним підприємствам необхідно не лише фіксувати фактичні витрати, а й сформувати відповідну систему управлінського обліку, яка забезпечить можливість аналізу рентабельності окремих сортів винограду та видів продукції. Розвинений управлінський облік сприятиме оптимізації портфеля продукції, плануванню виробничих програм, аналізу ефективності витримки та оцінці доцільності капітальних інвестицій у технологічне обладнання.

Виноробна галузь регулюється специфічними нормами податкового законодавства, передусім у частині акцизного оподаткування. Це зумовлює необхідність впровадження жорсткого контролю за обсягами виробни-

Таблиця 4

Вплив зміни законодавчих дефініцій щодо продуктів виноградарства, виноробства та діяльності виноробних підприємств на організацію обліку

Сфера впливу	Зміни у частині організації обліку виноробних підприємств
Уточнення об'єктів обліку та перерозподіл відповідальності між різними категоріями виробників	Розмежування між виробниками винограду, продуктами виноградарства та виноробства вимагає чіткої ідентифікації операцій за стадіями виробничого процесу. Підприємства повинні адаптувати облікову політику відповідно до статусу, визначеного законом, що впливає на: – класифікацію виробничих процесів; – порядок відображення витрат; – визначення об'єктів калькулювання; – порядок документального підтвердження операцій на кожному етапі.
2. Зміни у вимогах до простежуваності продукції	Чітке законодавче розмежування між виробниками різного рівня формує потребу у підвищенні прозорості руху виноматеріалів, напівфабрикатів і готової продукції. Усе це вплине на організацію складського обліку, маркування, системи внутрішнього контролю, а також на інформаційні потоки між підрозділами.
3. Необхідність коригування внутрішнього документообігу	Оскільки зміни до законодавства переважно стосуються технологічних і виробничих характеристик, вони зумовлюють потребу оновлення форм первинних документів, зокрема: – актів переробки винограду; – актів бродіння, витримки та обробки виноматеріалів; – журналів обліку переміщення напівфабрикатів; – документів щодо розливу продукції. Відповідність цим вимогам забезпечує можливість підтвердження господарських операцій у разі перевірок.
4. Адаптація аналітичного обліку до нових класифікацій продукції	Оновлене визначення «виноробної продукції» (ст. 11–12) охоплює ширший спектр виробів (тихі, ігристі, шампанські, вермути, коньяки тощо), що потребує деталізації облікових рахунків та посилення аналітики за територією походження винограду, видами продукції, сортами винограду, технологічними партіями та роками врожаю.
5. Удосконалення управлінського обліку	Адаптація системи управлінського обліку до високої деталізації виробничих процесів, наприклад, витримки та купажування (ст. 22, 36). Це важливо для забезпечення економічної оцінки ефективності діяльності кожного технологічного циклу, контролю собівартості та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.
6. Вплив на податковий облік та акцизне регулювання	Зміни у визначеннях виробників виноробної продукції та видів діяльності можуть спричинити уточнення вимог щодо: – ведення обліку обігу спиртовмісної продукції (ст. 2, 12); – порядку оформлення акцизних накладних; – визначення бази оподаткування акцизом; – формування звітності щодо виробництва та реалізації алкогольних напоїв. Підприємствам доведеться адаптувати свої податкові реєстри та процедури контролю, щоб відповідати новим законодавчим вимогам.

Джерело: сформовано авторами на основі [12]

цтва та реалізації продукції, належного адміністрування акцизних накладних, а також суворого дотримання регламентів обігу спиртовмісної сировини. Динамічність податкових норм вимагає від підприємств оперативного адаптування облікової політики та актуалізує потребу в тісній міжфункціональній взаємо-

дії бухгалтерської служби з юридичними та фінансовими підрозділами.

Висновки. Розвиток виноробної галузі України безпосередньо залежить від здатності підприємств забезпечувати ефективне управління ресурсами, прозорості фінансової інформації та адаптації облікових процесів

до вимог сучасного ринку. У цьому контексті організація обліку діяльності виноробних підприємств виступає ключовим елементом системи управління, що забезпечує обґрунтованість прийняття стратегічних рішень, оптимізацію витрат і підвищення конкурентоспроможності продукції.

Процес виробництва виноробної продукції є багатостадійним. Він включає збирання врожаю, переробку винограду, бродіння, витримку та купажування. Кожна стадія виробництва безпосередньо пов'язана з окремим об'єктом обліку, тому в обліковій політиці підприємства необхідно передбачити усі етапи технологічного циклу з визначенням відповідальних осіб, методів оцінки витрат, порядку формування собівартості та критеріїв визначення готової продукції. Такий підхід забезпечить послідовність у відображенні господарських операцій, узгодженість між фінансовим

і виробничим обліком, а також можливість достовірного контролю за рухом ресурсів і формуванням кінцевих результатів діяльності виноробного підприємства.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у розробленні галузевих стандартів бухгалтерського обліку для виноробних підприємств, методичних підходів до калькулювання собівартості продукції з урахуванням тривалих технологічних процесів і біологічних факторів, а також у визначенні оптимальної моделі інтеграції фінансового, виробничого та управлінського обліку. Окремого наукового опрацювання потребують питання цифровізації облікових процесів, застосування технологій простежуваності (traceability) для забезпечення контролю якості та використання географічних зазначень як інструменту підвищення вартості бренду українського вина на світовому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Іщенко Я., Сергєєв Я. Категоріальний апарат та класифікація біологічних активів в умовах провадження органічного виробництва. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-109>
2. Василішин С. І., Нежид Ю. С. Удосконалення підходів до обліку та контролю біологічних активів рослинництва в повоєнних умовах. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 16. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17488411>
3. Дубініна М. В., Чебан Ю. Ю., Сирцева С. В., Лугова О. І. Бухгалтерсько-аналітичне забезпечення управління витратами на виноробних підприємствах за умов економічної нестабільності. *Modern Economics*. 2025. № 50. С. 66–74. [https://doi.org/10.31521/modecon.V50\(2025\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V50(2025)-09)
4. Євтушевська О. О., Хамардюк А. Б. Особливості обліку і аналізу витрат діяльності на підприємствах виноробної галузі. *Food Industry Economics*. 2018. № 10(1). С. 81–86.
5. Кондрич В. І. Бухгалтерський облік і аналіз виробництва продукції виноробства : монографія. Вінниця : Вінницький фінансово-економічний університет ; Житомир : Рута, 2013. 361 с.
6. Садовська І., Мельник К., Нагірська К. Комплаєнс-контроль в управлінні виноробною діяльністю. *Економіка та суспільство*. 2025. № 79. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-14>
7. Бондар М. І., Марчук У. О. Стратегічна модель розвитку винного туризму та концептуальні підходи його обліку в управлінні діяльністю виноробних підприємств. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2025. №2 (90). С. 133-140. <https://doi.org/10.33271/ebdut/90.133>
8. Статистичний щорічник України за 2024 рік / за ред. А. В. Макаруча. Київ: Державна служба статистики України, 2024. 272 с.
9. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 12.12.2017 № 1019. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1582-17#Text>
10. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 21.04.2022 № 119. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0496-22#Text>
11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство». Міністерство фінансів України, 2024. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%91%D0%9E%2041_ukr_2024.pdf
12. Про виноград, вино та продукти виноградарства : Закон України від 22.08.2024 № 3928-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3928-20#Text>

REFERENCES:

1. Ishchenko, Ya., & Serhieiev, Ya. (2024). Katehorialnyi aparat ta klasyfikatsiia biolohichnykh aktiviv v umovakh provadzhennia orhanichnogo vyrobnytstva [Categorical apparatus and classification of biological assets in the conditions of organic production]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, (63). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-109>
2. Vasylishyn, S. I., & Nezhyd, Yu. S. (2025). Udoshkonalennia pidkhodiv do obliku ta kontroliu biolohichnykh aktiviv roslinnytstva v povoiennykh umovakh [Improving approaches to accounting and control of biological assets of crop production in post-war conditions]. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk – Current Issues of Economic Sciences*, (16). <https://doi.org/10.5281/zenodo.17488411>
3. Dubinina, M. V., Cheban, Yu. Yu., Syrtseva, S. V., & Luhova, O. I. (2025). Bukhhaltersko-analitychne zabezpechennia upravlinnia vytratamy na vynorobnykh pidpriemstvakh za umov ekonomichnoi nestabilnosti [Accounting and analytical support for cost management at wineries under conditions of economic instability]. *Modern Economics*, 50, 66–74. [https://doi.org/10.31521/modecon.V50\(2025\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V50(2025)-09)
4. Yevtushevska, O. O., & Khamardiuk, A. B. (2018). Osoblyvosti obliku i analizu vytrat diialnosti na pidpriemstvakh vynorobnoi haluzi [Features of accounting and analysis of activity costs at the enterprises of the wine industry]. *Food Industry Economics*, 10(1), 81–86.
5. Kondrych, V. I. (2013). Bukhhalterskyi oblik i analiz vyrobnytstva produktsii vynorobstva: monohrafiia [Accounting and analysis of wine production: monograph]. Zhytomyr: Ruta. (in Ukrainian)
6. Sadovska, I., Melnyk, K., & Nahirska, K. (2025). Komplaienc-kontrol v upravlinni vynorobnoiu diialnistiu [Compliance control in wine business management]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, (79). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-14>
7. Bondar, M. I., & Marchuk, U. O. (2025). Stratehichna model rozvytku vynnoho turyzmu ta kontseptualni pidkhody yoho obliku v upravlinni diialnistiu vynorobnykh pidpriemstv [Strategic model of wine tourism development and conceptual approaches to its accounting in the management of winery enterprises]. *Ekonomichnyi visnyk Dniprovskoi politekhniki – Economic Bulletin of Dnipro University of Technology*, 2(90), 133–140. <https://doi.org/10.33271/ebdut/90.133>
8. Makarchuk, A. V. (Ed.). (2024). Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2024 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2024]. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine. (in Ukrainian)
9. Ministry of Finance of Ukraine. (2017). Pro zatverdzhennia Zmin do deiakykh normatyvno-pravovykh aktiv Ministerstva finansiv Ukrainy z bukhalterskoho obliku: Nakaz № 1019 [On approval of Amendments to some legal acts of the Ministry of Finance of Ukraine on accounting: Order № 1019]. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1582-17#Text>
10. Ministry of Finance of Ukraine. (2022). Pro zatverdzhennia Zmin do deiakykh normatyvno-pravovykh aktiv Ministerstva finansiv Ukrainy z bukhalterskoho obliku: Nakaz № 119 [On approval of Amendments to some legal acts of the Ministry of Finance of Ukraine on accounting: Order № 119]. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0496-22#Text>
11. Ministry of Finance of Ukraine. (2024). Mizhnarodnyi standart bukhalterskoho obliku 41 “Silske hospodarstvo” [International Accounting Standard 41 “Agriculture”]. Available at: https://mof.gov.ua/storage/files/Hid e/%D0%9C%D0%A1%D0%91%D0%9E%2041_ukr_2024.pdf
12. Verkhovna Rada of Ukraine. (2024). Pro vynohrad, vyno ta produkty vynohradarstva: Zakon Ukrainy №3928-IX [On grapes, wine and viticulture products: Law of Ukraine № 3928-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3928-20#Text>

Дата надходження статті: 02.11.2025

Дата прийняття статті: 12.11.2025

Дата публікації статті: 24.11.2025